

Nr 213.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen, m. m.; given Stockholms slott den 8 april 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen;
- 2) lag om ändrad lydelse av 63 § kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253);
- 3) lag angående ändrad lydelse av 13 § tredje stycket och 14 § lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm; samt
- 4) lag angående ändrad lydelse av 5, 10 och 11 §§ lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm.

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås att de bestyr med allmänna val som nu åvila Stockholms magistrat skola från och med år 1954 överflyttas på andra organ. Vissa av uppgifterna beträffande valkrets- och valdistriktsindelning samt handhavandet av valförrättningen och därmed sammanhängande frågor m. m. skola sålunda fullgöras av en särskild valnämnd, sammansatt på ungefär samma sätt som de nuvarande valnämnderna i städer under landsrätt. Fastställandet av valkretsindelning vid kyrkofullmäktigval samt verkställandet av röstsammanräkning vid kommunala val skola ankomma på överståthållarämbetet.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796)
om val till riksdagen.

Härigenom förordnas, att i lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen skall efter 90 § införas en ny, såsom 90 a § betecknad paragraf av följande lydelse.

90 a §.

För Stockholm skall vad i denna lag stadgas i avseende å magistrat i stället i tillämpliga delar gälla om en valnämnd av fem inom staden boende personer, vilka utses för fyra år. Ordföranden i denna nämnd jämte suppleant för honom förordnas av överståthållarämbetet. De fyra ledamöterna jämte lika antal suppleanter väljas av stadsfullmäktige å tid, då val till befattningar inom staden eljest anställs. Vad i 33—36 §§ i övrigt är stadgat i avseende å valnämnd å landet skall äga motsvarande tillämpning å valnämnd i Stockholm.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1954, dock att för den första fyraårsperioden ordförande i valnämnden och suppleant för honom skola förordnas av överståthållarämbetet före den 1 januari 1954 samt ledamöter och suppleanter i valnämnden skola utses av stadsfullmäktige vid sammanträde i december månad 1953.

Förslag
till
Lag

om ändrad lydelse av 63 § kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253)

Härigenom förordnas, att 63 § kommunala vallagen den 6 juni 1930¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

63 §.

Val i _____ för staden.

Beträffande Stockholm skall vad i denna lag stadgas i avseende å magistrat gälla om den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen skall finnas för staden, dock att vad i 34 och 42 §§ stadgas i fråga om magistrat i stället skall gälla om överståthållarämbetet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1954.

¹ Senaste lydelse av 63 § se SFS 1932:272 (jfr SFS 1942:177).

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 13 § tredje stycket och 14 § lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm.

Härigenom förordnas, att 13 § tredje stycket och 14 § lagen den 15 juni 1935 om kommunalstyrelse i Stockholm¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

13 §.

Om indelning i valkretsar jämte antalet fullmäktige för varje valkrets äga, *efter därom av magistraten uppgjort förslag*, stadsfullmäktige göra framställning hos överståthållarämbetet. Utan föregående framställning må överståthållarämbetet förordna om sådan indelning, sedan tillfälle beretts stadsfullmäktige att avgiva yttrande i ärendet. Beslut om indelning i valkretsar skall meddelas senast två månader före ingången av det kalenderår, under vilket beslutet skall träda i tillämpning.

Om indelning i valkretsar jämte antalet fullmäktige för varje valkrets äga stadsfullmäktige göra framställning hos överståthållarämbetet. Utan föregående framställning må överståthållarämbetet förordna om sådan indelning, sedan tillfälle beretts stadsfullmäktige att avgiva yttrande i ärendet. Beslut om indelning i valkretsar skall meddelas senast två månader före ingången av det kalenderår, under vilket beslutet skall träda i tillämpning.

14 §.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande så ock om förfarandet, när stadsfullmäktig avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, stadgas i kommunala vallagen; dock att kungörelse skall offentligan-

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande så ock om förfarandet, när stadsfullmäktig avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, stadgas i kommunala vallagen; dock att kungörelse skall offentligan-

¹ Senaste lydelse av 13 § se SFS 1936: 77 och av 14 § se SFS 1942: 178.

slås å rådhuset och införas i den tidning, däri överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas.

slås inom valnämndens lokaler och införas i den tidning, däri överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1954.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 5, 10 och 11 §§ lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm.

Härigenom förordnas, att 5, 10 och 11 §§ lagen den 6 juni 1930 om församlingsstyrelse i Stockholm¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

5 §.

Kyrkofullmäktiges antal — — — — — utser 30—40.

Kyrkostämman besluter, med iakttagande av vad nu är sagt, huru många kyrkofullmäktige skola utses för församlingen. Om beslutet skall *magistraten* ofördröjligen underrättas.

Kyrkostämman besluter, med iakttagande av vad nu är sagt, huru många kyrkofullmäktige skola utses för församlingen. Om beslutet skall *överståthållarämbetet* ofördröjligen underrättas.

10 §.

För val — — — — — inom valkrets.

Vid valkretsindelning — — — särskilda valkretsarna.

Om indelning i valkretsar jämte antalet fullmäktige för varje valkrets äga, efter därom av kyrkorådet uppgjort förslag, kyrkofullmäktige göra framställning hos *magistraten*. Utan föregående framställning må *magistraten* förordna om sådan indelning, sedan tillfälle beretts kyrkofullmäktige att avgiva yttrande i ärendet. Beslut om indelning i valkretsar skall

Om indelning i valkretsar jämte antalet fullmäktige för varje valkrets äga, efter därom av kyrkorådet uppgjort förslag, kyrkofullmäktige göra framställning hos *överståthållarämbetet*. Utan föregående framställning må *överståthållarämbetet* förordna om sådan indelning, sedan tillfälle beretts kyrkofullmäktige att avgiva yttrande i ärendet. Beslut om indel-

¹ Senaste lydelse av 11 § se SFS 1942: 179.

meddelas senast två månader före ingången av det kalenderår, under vilket beslutet skall träda i tillämpning.

ning i valkretsar skall meddelas senast två månader före ingången av det kalenderår, under vilket beslutet skall träda i tillämpning.

11 §.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande så ock om förfarandet, när kyrkofullmäktig avgår före den bestämde tjänstgöringstidens utgång, stadgas i kommunala vallagen; dock att annat än allmänt val skall äga rum å sön- eller helgdag som bestämes av *magistraten*, samt att kungörelse skall offentligen anslås å *rådhuset* och införas i den tidning, däri överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande så ock om förfarandel, när kyrkofullmäktig avgår före den bestämde tjänstgöringstidens utgång, stadgas i kommunala vallagen; dock att annat än allmänt val skall äga rum å sön- eller helgdag, som bestämes av *överståthållarämbetet*, samt att kungörelse skall offentligen anslås *inom valnämndens lokaler* och införas i den tidning, däri överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1954.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementets ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 april 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för ecklesiastik- och inrikesdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om *befriande av Stockholms magistrat från dess befattning med allmänna val* och anför därvid följande.

Stockholms magistrat har, i likhet med övriga magistrater, i åtskilliga hänseenden att taga befattning med allmänna val, såväl kommunala val som val till riksdagens andra kammare. Sålunda handhar magistraten en stor del av förberedelserna för valet, leder själv eller genom sina deputerade själva valförrättningen samt verkställer slutligen såvitt angår kommunala val också sammanräkningen; denna ankommer vid andrakammarval på överståthållarämbetet (i andra städer länsstyrelsen). På grund av att valbestyren under valår ansetts vara till avsevärt hinder för magistratsrådhusrättens verksamhet i övrigt, i första hand den dömande verksamheten, har från Stockholms stads och magistrats sida initiativ tagits för att befria magistraten från dess befattning med valen. Stockholms stadsfullmäktige har vid sammanträde den 16 mars 1953 godkänt ett av en kommunal kommitté (benämnd stadskollegiets rådhusrättskommitté) framlagt förslag i denna riktning ävensom beslutat i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att härför erforderliga författningsändringar måtte genomföras. Stadsfullmäktiges skrivelse har av överståthållarämbetet med skrivelse den 24 i samma månad överlämnats till Kungl. Maj:t. Jag anhåller att nu få upptaga frågan om en dylik reform, vilken förutsätter ändringar i lagen om val till riksdagen och kommunala vallagen samt i de särskilda kommunallagarna för Stockholm.

Gällande bestämmelser.

De bestämmelser, som reglerar Stockholms magistrats befattning med allmänna val, d. v. s. val av ledamöter till riksdagens andra kammare, stadsfullmäktige och kyrkofullmäktige, återfinns framför allt i lagen den 26 no-

vember 1920 om val till riksdagen (RVL), kommunala vallagen den 6 juni 1930 (KVL), lagen om kommunalstyrelse i Stockholm den 15 juni 1935 (LKSthm) och lagen om församlingsstyrelse i Stockholm den 6 juni 1930 (LFSthm). Härjämte finns ett antal författningar, som berör skilda detaljer av valförfarandet men som i förevarande sammanhang är av mindre intresse. Nu angivna lagar innehåller, såvitt angår den organisatoriska sidan av valförfarandet, i stort sett följande.

Stockholm är för val av stadsfullmäktige indelat i valkretsar. Denna indelning fastställs av överståthållarämbetet på framställning av stadsfullmäktige efter förslag av magistraten. Även utan dylik framställning kan överståthållarämbetet verkställa ändring i valkretsindelningen sedan stadsfullmäktige beretts tillfälle att avge yttrande (LKSthm 13 §). Vid val av kyrkofullmäktige utgör varje församling en valkrets, såvida icke församlingens folkmängd ger anledning till uppdelning av församlingen i valkretsar. Valkretsindelning fastställs av magistraten på framställning av kyrkofullmäktige efter förslag av kyrkorådet. Magistraten kan emellertid även utan dylik framställning förordna om indelning, sedan kyrkofullmäktige beretts tillfälle avge yttrande (LFSthm 5 och 10 §§). Vid val av ledamöter till riksdagens andra kammare utgör staden en enda valkrets. Denna är liksom valkretsarna vid stads- och kyrkofullmäktigeval uppdelad i valdistrikt. Förslag om indelning i valdistrikt må framställas av den som är boende och vid andrakammarval röstberättigad inom den valkrets, som beröres av indelningen i valdistrikt. Beslut om valdistriktsindelning fattas av överståthållarämbetet sedan yttrande inhämtats från magistraten och stadsfullmäktige. Ämbetet kan även besluta om dylik indelning utan föregående framställning efter hörande av stadsfullmäktige (RVL 31 och 32 §§, KVL 3 §).

För val till riksdagens andra kammare samt för kommunalval och kommunala beslut upprättas en röstlängd i två exemplar, vilken längd upplägges i särskilda delar för varje valdistrikt, eventuellt för del därav (RVL 37—53 §§, KVL 6—10 §§, kungörelsen den 18 april 1947 om upprättande av röstlängd för val till riksdagens andra kammare samt av kommunal röstlängd — röstlängdskungörelsen). Röstlängden upprättas senast den 30 juni varje år av lokal skattemyndighet. Sedan längden upprättats, skall den senast nämnda dag avsändas eller avlämnas till magistraten. Från och med den 6 till och med den 12 juli skall röstlängden för granskning vara framlagd å lämpligt ställe inom valdistriktet. Det åligger överståthållarämbetet att utfärda kungörelse om framläggandet, varjämte å magistraten ankommer att ofördröjligen till envar i röstlängden upptagen person, som däri icke antecknats som röstberättigad, sända underrättelse härom med angivande av den eller de omständigheter, på grund av vilka han uteslutits från rösträtt. I såväl kungörelsen som underrättelsen skall angivas den tid — den 18 juli — inom vilken anmärkning mot röstlängden bör vara inlämnad till magistraten för att upptagas till prövning. Den 25 juli eller, om den dagen är söndag eller måndag, påföljande tisdag sammanträder magistraten för prövning av de mot röstlängden framställda anmärkningarna. Sedan vid sammanträdet

tillfälle lämnats till bemötande av gjorda anmärkningar — anmärkningar kunna nämligen framställas mot att annan person är upptagen i röstlängden som röstberättigad — skall magistraten omedelbart eller senast dagen efter slutad förhandling avkunna beslut, som, med angivande i korthet av skälen därför, tecknas å den prövade anmärkningsskriften. Härefter införes i röstlängden de rättelser, som föranledes av nämnda beslut, varefter den sålunda rättade längden underskrives av magistraten. Magistratens beslut över anmärkningar kan överklagas hos överståthållarämbetet, och de rättelser, som föranledes av ämbetets beslut, skall av magistraten införas i röstlängden.

Sedan röstlängden, på sätt nu angivits, blivit rättad, har magistraten på grund av ett särskilt beslut av Stockholms stadsfullmäktige att till envar röstberättigad utsända ett s. k. röstkort, innehållande meddelande om att vederbörande äger rösträtt vid det val som förestår samt uppgift å den vallokal, i vilken röstningen skall äga rum. Röstkorten utfärdas med ledning av röstlängden.

I vissa fall äger väljare rätt att avlämna röstsedel å postanstalt inom riket eller å svensk beskickning eller svenskt konsulat (vid utlandsvistelse, militärtjänst etc., KVL 35 §, RVL 70 §). En förutsättning är emellertid att väljaren företer vederbörligt utdrag ur röstlängden för det valdistrikt han tillhör. Röstlängdsutdraget — vilket utvisar att vederbörande är upptagen som röstberättigad vid valet, dagen för valet samt den myndighet, som skall verkställa röstsammanräkningen — utfärdas under tiden efter det röstlängden blivit fastställd och fram till valdagen av den magistraten därtill förordnar. Begäran om utdrag kan framställas vid personligt besök hos den som skall utfärda utdraget eller genom egenhändigt underskriven, av minst en person bevitnad ansökan (KVL 36 §, RVL 71 §).

Sedan kungörelse om valet i vederbörlig ordning utfärdats — vid andra-kammarval av överståthållarämbetet och vid övriga allmänna val av magistraten — (KVL 20 §, RVL 56 §), äger själva valförrättningen rum. Valet förrättas inför magistraten eller dess deputerade (KVL 5 §, RVL 57 och 91 §§). Vallokaler och valtider för varje valdistrikt bestämmas av magistraten respektive överståthållarämbetet. För de bestämmelser som reglerar själva röstningen skall här icke lämnas någon redogörelse, enär dessa i och för sig är av mindre intresse i förevarande sammanhang. Generellt gäller, att det åligger magistraten att sörja för de yttre arrangemangen vid röstavlämningen (KVL 59 §, RVL 95 §). Efter det röstningen avslutats, skall inom valdistrikten protokoll upprättas, upptagande bland annat antalet i valet deltagande personer och avlämnade valkuvert (KVL 33 §, RVL 68 §). Vid stadsfullmäktigeval och — om magistraten så beslutar — vid kyrkofullmäktigeval skall valförrättarna i de olika distrikten dessutom verkställa en preliminär röstsammanräkning (KVL 34 §). Valförrättningen är därmed slut, och det åligger vederbörande valförrättare (magistratens deputerade) i valdistrikten att ofördröjligen till den röstsammanräknande myndigheten överlämna valprotokoll, röstlängd m. m.

Vid stads- och kyrkofullmäktigeval verkställas röstsammanräkning av magistraten, vid andrakammarval av överståthållarämbetet (KVL 42 §, RVL 76 §). I denna redogörelse behandlas icke ämbetets bestyr med röstsammanräkning, varför det följande endast har avseende å sammanräkning verkställd av magistraten. Sistnämnda röstsammanräkning må påbörjas tidigast å åttonde dagen efter valet och senast å femtonde dagen efter valet eller — om sammanräkningen i vissa fall icke kan påbörjas inom sagda tid — så snart omständigheterna medger det (KVL 43 §). Om sammanräkningen skall kungörelse utfärdas. Under tiden mellan valet och röstsammanräkningen åligger det magistraten att verkställa en förberedande granskning av inkomna handlingar. Det tekniska förfarandet vid sammanräkningsförrättningen saknar i detta sammanhang intresse, och det behöver här endast anmärkas, att protokoll skall föras vid förrättningen, att valets utgång kungöres omedelbart genom uppläsning av det vid förrättningen förda protokollet samt att valet är avslutat med nämnda uppläsning. Ny röstsammanräkning skall verkställas om fullmäktig avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång (KVL 52 och 53 §§, RVL 87 §) eller om, efter besvär, den valde skiljes från uppdraget (KVL 56 §, RVL 89 §).

Det åligger Stockholms stad att vid samtliga nu ifrågavarande allmänna val tillhandahålla lämpliga vallokaler samt svara för de kostnader, som föranledes av valet, med följande undantag. Statsverket bestrider, såvitt angår andrakammarval, kostnaden för blanketter till valsedlar, valkuvert och omslag samt, i fråga om stadsfullmäktigeval, kostnaden för röstlängdsutdrag och övrig till poströstning hörande materiel. Såvitt angår kyrkofullmäktigeval bestrides kostnaden för kungörande, som åligger magistraten, ävensom kostnaden för vissa slag av kuvert och omslag av vederbörande församling.

Valbestyrens betydelse ur arbetssynpunkt för Stockholms magistrat.

Stadskollegiets rådhusrättskommitté har i en promemoria lämnat en redogörelse för den betydelse ur arbetssynpunkt som magistratens nuvarande befattning med valbestyren har för magistraten. Av denna redogörelse framgår följande.

Förslag till valkretsindelning vid stadsfullmäktigeval samt valdistriktsindelning vid allmänna val överhuvudtaget upprättas regelmässigt genom magistratens försorg. Likaledes upprättas genom magistratens försorg förslag till valkretsindelning vid kyrkofullmäktigeval, vilket förslag därefter förelägges magistraten för fastställelse. Arbetet med upprättande av dessa förslag utföres efter samråd med magistratsrådmannen av en assessor från rådhusrätten och brukar i regel taga i anspråk omkring en vecka, stundom två, varje vår. Till grund för arbetet ligger befolkningssiffror, som införskaffas från mantalsverket. Antalet valdistrikt varierar från år till år, främst beroende på befolkningsökningen. Vid 1952 års val av ledamöter till riksdagens andra kammare var staden indelad i 273 valdistrikt, under det att antalet valdistrikt vid 1950 års stadsfullmäktigeval utgjorde 259. Anta-

let valkretsar vid sistnämnda val utgjorde sex. Vid 1950 års kyrkofullmäktigeval utgjorde varje församling en valkrets med undantag för sex församlingar, som var uppdelade i valkretsar; valdistriktens antal uppgick till 97.

Röstlängden upprättas av mantalsverket. I samband med arbetet å röstlängden ombesörjer mantalsverket jämväl utsändande på magistratens vägnar av föreskrivna underrättelser till dem som antecknats som icke röstberättigade i längden. De anmärkningar mot röstlängden som inkommer — i genomsnitt omkring 40 årligen — remitteras till mantalsverket och förmyndarkammaren för yttrande. Det förberedande arbetet med granskningen av dessa anmärkningar skötes under valår av magistratsrådmannen med biträde av en av de två assessorer från rådhusrätten, vilka från mitten eller första hälften av juli är helt upptagna av valbestyr. Under år, då val icke hålles, utföres arbetet ifråga av magistratsrådmannen. För prövning av anmärkningarna sammanträder en delegation ur magistraten. Prövningen — inklusive underskrift av röstlängdens bägge exemplar (vardera för närvarande i 273 delar, som alla skall skrivas under) — brukar taga en kväll i anspråk.

I fortsättningen behandlas endast åtgärder, som vidtages under valår; valarbetet under övriga år är — bortsett från efterträdersammanräkningar — i stort sett avslutat i och med att röstlängden justerats.

Sedan röstlängden justerats och vallokal för varje distrikt fastställts, påbörjas för magistratens del det huvudsakliga arbetet med röstkortet. Mantalsverket har redan tidigare börjat tryckningen av adressidan å korten vilka i detta skede uppgår till omkring 600 000 stycken. Till en början utföres det på magistraten ankommande arbetet av nyss nämnda assessorer med hjälp av eventuellt ytterligare någon befattningshavare, men efter första veckan i augusti, då korten vanligen är färdigtryckta å såväl adress- som textsidan, vidtar kollationering av dem, innefattande även bortgallring av ett stort antal kort, vilket brukar kräva minst tre veckors arbete av — under 1952 — åtta för ändamålet anställda personer. Efter kollationeringen distribueras röstkortet. Antalet utsända röstkort uppgick 1952 till omkring 540 000. De år, då både stadsfullmäktigeval och kyrkofullmäktigeval äger rum, utsändes röstkort endast avseende förstnämnda val. I stort sett bedrivs arbetet med utfärdande av röstlängdsutdrag parallellt med arbetet å röstkortet. Magistraten biträdades härvid av mantalsverket, som med anlitan av det ena exemplaret av röstlängden utfärdar över hälften av de omkring 18 000 utdrag, som utfärdas varje valår, företrädesvis under månaden närmast före valet. Arbetet med dessa utdrag är synnerligen tidskrävande och omständligt. För att mottaga den allmänhet, som infinner sig för att erhålla röstlängdsutdrag avdelas särskild personal.

Bestyren med själva valförrättningen tar sin början redan på våren under valåret genom att listor utsändes för erhållande av uppgifter å personer, som är villiga att tjänstgöra som valförrättare. Inkomna svar registreras å kort. Valtryck (valkuvert m. m.) inventeras och beställes. Under månaderna närmast före valet anskaffas och fastställs vallokaler samt utses och

indelad till tjänstgöring å de olika distrikten valförrättare (fem i varje distrikt), vaktmästare (två i varje distrikt) samt ordningsmän (sammanlagt cirka 70). Gäller det kommunala val, utfärdas kungörelse beträffande bl. a. vallokalerna, eljest överlämnas en förteckning över dem till överståthållarämbetet. Promemorior för valfunktionärerna redigeras, tryckes och distribueras, tjänstgöringslistor för valfunktionärer upprättas. Valfunktionärerna kallas. Gatuadressregister, kvartersregister samt listor över mantalsregisternumrens fördelning upprättas. Vid riksdagsmannaval verkställs i förväg kontroll över att partiernas å valsedlarna upptagna kandidater är valbara, varjämte valbarhetsintyg utfärdas. Listor å valutensilier för varje distrikt upprättas. För varje distrikt iordningsställs en låda innehållande alla för valet nödiga handlingar, skrivmateriel och dylikt. Vallokalerna iordningställs och avsynas. Förfrågningar i mängd från allmänheten besvaras.

Sedan stadsfullmäktigevalet avslutats, vidtager en veckas efterarbete, förberedelser för röstsammanräkning samt förberedelser för kyrkofullmäktigevalet, som ju äger rum en månad efter stadsfullmäktigevalet. Röstsammanräkningen efter dessa båda kommunala val påbörjas alltid å åttonde dagen efter respektive val och pågår i ungefär två veckors tid. Med röstsammanräkningen är 5—6 av rådhusrättens jurister sysselsatta, biträdda, såvitt angår stadsfullmäktigeval, av 25—30 manuella räknare, som anställs bland personal utanför magistraten och rådhusrätten. Vid röstsammanräkningen efter kyrkofullmäktigeval kräves ett något mindre antal räknare. Under tiden närmast efter varje kommunalval och även under tiden för själva röstsammanräkningen pågår ett mycket tidsödande arbete med kontroll av att de å valsedlarna upptagna kandidaterna är valbara ävensom en hel del övrigt efterarbete.

De i de tre närmast föregående styckena omnämnda arbetsuppgifterna utföres under ledning av eller efter samråd med magistratsrådmannen.

Tidigare framställningar i ämnet.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 maj 1948 hemställde *Stockholms magistrat* om befrielse från skyldigheten att taga befattning med allmänna val. Sedan magistraten i framställningen inledningsvis något berört de uppgifter av administrativ natur som alltjämt åvilar magistraten, fortsatte magistraten:

I anledning av den nya rättegångsbalkens tillkomst hava de svenska stadsdomstolarna gjorts till föremål för en omdaning, vilken för Stockholms rådhusrätts vidkommande varit synnerligen genomgripande. De organisatoriska förändringarna hava haft till syftemål att giva rådhusrätten en sådan uppbyggnad, att domstolen skall kunna på ett tillfredsställande sätt lösa de maktpåliggande processuella uppgifter, som enligt den nya rättegångsbalken åvila densamma. Omorganisationen har däremot i mycket ringa mån rönt inflytande av de uppgifter utanför den egentliga rättsvårdens område, som alltjämt åvila den av borgmästare och rådmän sammansatta magistraten.

Den nya rättegångsordningen med dess krav på bland annat koncentration och omedelbarhet vid målens behandling är i och för sig av beskaffenhet att verka starkt hindrande, då det för magistraten gäller att förbereda och ge-

nomföra riksdagsmannaval eller andra allmänna val. Ledamöter av rätten kunna nämligen icke utan vidare under pågående rättegång ryckas från den dömande verksamheten för att under en längre tid — exempelvis då det gäller sammanräkning av stadsfullmäktigeröster — tilläggas administrativa uppgifter i sammanhang med allmänna val. Ett sådant förfarande skulle bland annat i betydande omfattning nödvändiggöra helt nya rättsförhandlingar med andra ledamöter än förut i de pågående målen. — — — Slutligen må helt allmänt framhållas, att lösandet av de med valarbetet sammanhängande uppgifterna kräver en praktisk och teoretisk utbildning i administrativt hänseende som i väsentlig mån ligger vid sidan om en domares allmänna erfarenheter.

Över magistratens framställning avgav 1946 års *kommunallagskommitté* den 26 januari 1949 yttrande, varvid kommittén bl. a. anförde:

De svårigheter som enligt magistratens framställning valbestyren vållade för rådhusrättens dömande verksamhet förelåge enligt kommitténs mening i liknande mån för de flesta magistrater i riket. Detta förhållande liksom även principiella skäl talade för att valbestyren överflyttades på andra organ. Då det emellertid måste anses önskvärt, att frågan behandlades i ett sammanhang i hela sin vidd, syntes det kommittén tveksamt om spørgsmålet att befria Stockholms magistrat från valbestyren borde upptagas för sig. Därest särskilt stora svårigheter måste anses föreligga för Stockholms magistrat att bibehålla befattningen med valen, ville kommittén, med hänsyn till den särställning som Stockholms magistrat i vissa hänseenden redan intoge i förhållande till övriga magistrater, emellertid icke avstyrka, att frågan om befrielse för magistraten från valbestyren upptoges till prövning, och att man därvid sökte komma till en provisorisk lösning i avbidan på att spørgsmålet löstes också för övriga magistratsstäder.

Kommittén ville särskilt framhålla, att valbestyren, såsom ifrågasatts, icke ens provisoriskt borde överflyttas å överståthållarämbetet. Under senare år hade från överståthållarämbetet utbrutits ett flertal grupper ärenden av kommunal karaktär i syfte att överståthållarämbetet skulle erhålla i stort sett samma uppgifter som en länsstyrelse. Det skulle därför innebära en avvikelse från den eftersträfvade principen om åstadkommande av största möjliga likställighet med förhållandena i riket i övrigt, ifall man nu till överståthållarämbetet överförde ärenden, som i länen icke ankomme på länsstyrelserna. Kommittén funne det ej heller lämpligt, att magistratens valärenden, på sätt jämväl ifrågasatts, övertoges av den i Stockholm förefintliga direktionen för stadens rättsväsende, som i huvudsak inrättats för att handha frågor angående magistratens och rådhusrättens organisation, personal och ekonomi.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 oktober 1950 uttalade sig *Stockholms stadskollegium* — jämte det kollegiet anhöll om utredning av frågan om förstättligande av magistratsstädernas domstolar — för ett överflyttande på andra organ av de administrativa uppgifter, som åvila Stockholms magistrat. Stadskollegiet berörde i skrivelsen i detta sammanhang magistratens befattning med allmänna val och framhöll därvid, att det ur olika synpunkter

vore angeläget, att magistraten snarast möjligt befriades från sina valuppgifter. Med hänsyn till den särställning, som Stockholms magistrat intoge i förhållande till magistraterna i andra städer, syntes reformen kunna genomföras utan att avvakta den mera omfattande utredningen om magistraternas avskaffande.

I samband med att stadskollegiets skrivelse överlämnades till Kungl. Maj:t anförde *överståthållarämbetet*, att — i avvaktan på slutförandet av utredning angående frågan om förstatligande av magistratsstädernas domstolar — med hänsyn till den särställning Stockholms magistrat redan intoge principiellt hinder icke syntes föreligga mot att de å Stockholms magistrat ankommande uppgifterna överflyttades å andra lämpliga organ.

I detta sammanhang må erinras om att *kommunallagskommittén* numera ytterligare behandlat frågan om en avveckling av magistratens kommunala uppgifter, nämligen i sitt betänkande nr III (SOU 1952: 14), och därvid anført bland annat s. 177):

Om såsom kommittén föreslagit magistratens befattning med de uppgifter, som enligt lagen om kommunalstyrelse i stad tillkomma denna, skall upphöra, synes det önskvärt att även frågan om en överflyttning av magistratens befattning med valen och av dess nuvarande statligt administrativa uppgifter upptages till prövning. Enligt kommitténs uppfattning bör i magistratsstäderna, såsom redan nu är fallet i landsrättsstäderna och övriga kommuner, en fullständig skilsmässa mellan förvaltning och rättsskipning åvägabringas, den nuvarande magistratsinstitutionen avvecklas och rättsväsendet övertagas av staten. Då en utredning av nu förevarande frågor icke kan anses ingå i kommitténs uppdrag, har kommittén ej haft anledning framlägga något förslag härom. Inom kommittén har emellertid diskuterats olika vägar för en slutlig avveckling av magistraten.

Vad angår magistratens befattning med valen har kommittén därvid funnit att valbestyren även i magistratsstäderna böra övertagas av valnämnder. I samband härmed böra för hela riket i huvudsak enhetliga bestämmelser om valförrättningsorgan antagas.

I yttrande över betänkandet har bl. a. *föreningen Sveriges stadsdomare* tagit upp frågan om magistraternas befattning med allmänna val och likaledes uttalat sig för en överflyttning av valbestyren från magistraterna.

Stadskollegiets rådhusrättskommittés förslag.

I sin i det föregående omnämnda promemoria har stadskollegiets rådhusrättskommitté vad angår principfrågan — huruvida en överflyttning av valbestyren från magistraten till andra organ borde ske — uttalat sig till förmån för en dylik överflyttning och därvid åberopat de skäl som anförts i magistratens och stadskollegiets i det föregående omnämnda skrivelser. Huruvida överflyttningen borde ske redan nu eller först i samband med att frågan om jämväl övriga magistraters befrielse från befattning med de allmänna valen löstes kunde enligt kommitténs mening givetvis vara föremål för olika åsikter. Med hänsyn till den särställning, som Stockholms magistrat, såvitt angår dess kommunala och statligt administrativa uppgifter, intoge i förhållande till rikets övriga magistrater, och till omfattningen av

de med valen i huvudstaden förknippade göromålen funne kommittén emellertid övervägande skäl tala för att en överflyttning av valbestyren från Stockholms magistrat till annat eller andra lämpliga organ redan nu borde komma till stånd utan avvaktande på en allmän lösning för samtliga magistratsstäders vidkommande av motsvarande problem. Som ytterligare skäl för en särlösning beträffande Stockholm kunde anföras, att för Stockholms vidkommande åtminstone vissa särskilda bestämmelser under alla förhållanden syntes ofrånkomliga.

Vad angår spörsmålet vilket eller vilka organ valbestyren borde anförtros i händelse en överflyttning komme till stånd ville kommittén framhålla följande. Valbestyren utgjordes av en mångfald olika arbetsmoment, som i stort sett skulle utföras under en tid av fyra till fem månader varje valår. Det vore ett starkt intresse att dessa göromål fördelades mellan så få organ som möjligt. Genom en koncentration av valarbetet kunde man nämligen påräkna ökad snabbhet och säkerhet i ärendenas handläggning, varjämte ekonomiska fördelar kunde vinnas. I den mån valbestyr av samma art som de vilka för närvarande åvilade magistraten redan nu handhades av andra myndigheter, låge därför den lösningen nära till hands att magistratens valbestyr överfördes på nämnda myndigheter därest dessa vore lämpade att överta dem.

Av valbestyren tilldroge sig, anförde kommittén, själva valförrättningen särskilt intresse. Ansvaret för denna förrättning åvilade i städer under landsrätt och på landet en valnämnd bestående av ordförande — i stad kommunalborgmästaren och på landet en av länsstyrelsen utsedd person — samt två av stadsfullmäktige respektive fyra å kommunalstämma eller av kommunalfullmäktige utsedda ledamöter jämte suppleanter för dem. Kommunallagskommittén hade uttalat, att valbestyren även i magistratsstäderna borde övertagas av valnämnder samt att i samband därmed för hela riket i huvudsak enhetliga bestämmelser om valförrättningsorganen borde antagas. Man syntes med ganska stor säkerhet kunna utgå från att detta bleve den lösning statsmakterna komme att välja i fråga om valbestyrens handhavande vid en reform innebärande magistraternas avskaffande som statligt administrativa organ. En provisorisk reform för Stockholms vidkommande borde då tydligen följa samma linjer.

En lösning enligt dessa linjer vore enligt kommitténs åsikt även — oavsett de skäl som nu anförts — att föredra framför att lägga valbestyren på överståthållarämbetet. Ämbetet borde, som statligt organ, icke handha bestyr som sedan gammalt vore att anse som kommunala. Det skulle för övrigt innebära en avvikelse från strävandena att så långt som möjligt göra arbetsuppgifterna för ämbetet och länsstyrelserna likartade. Denna senare synpunkt hade även kommunallagskommittén framhållit.

Ej heller den kommunala direktionen för mantals- och uppbördsverken, vilken tillkommit för helt andra uppgifter än de nu ifrågakommande, borde enligt kommitténs mening ifrågakomma som valorgan.

Kommittén tillade, att det vore uppenbart, att i en stad av Stockholms storlek det organ, som skulle handha valbestyren, måste till sitt förfogande ha ett kansli för administrerande av den vidlyftiga valapparaten. Dessa kansligöromål borde lämpligen anförtros åt ett redan befintligt organ med arbetsuppgifter som ha sammanhang med valbestyren.

Inom kommittén hade från nyss angivna utgångspunkter diskuterats frågan på vilket eller vilka organ valbestyren lämpligen borde överflyttas där-est magistraten befriades från befattningen med dessa bestyr.

I fråga om anordnandet av den egentliga valförrättningen har kommittén uttalat sig för att dessa bestyr borde ankomma på en valnämnd. Denna borde, liksom nu är förhållandet med valnämnderna i fögderistäder och landskommuner, få ett dominerande inslag av kommunalvalda ledamöter. Kommittén föreslår, att i Stockholm ordföranden utses av överståthållarämbetet. Ämbetet borde också utse en suppleant för ordföranden. Antalet kommunalvalda ledamöter i valnämnden bör enligt kommittén bli fyra med lika många suppleanter. Mandattiden föreslås både för ordföranden och ledamöterna bli fyra år.

Som valnämndens kansli föreslås mantalsverket skola fungera, emedan detta verk har tillgång till lokaler och personal i den omfattning som erfordras; för vissa valuppgifter måste under alla förhållanden extra personal anställas. Inom mantalsverket finnes vidare, anför kommittén, tillgängliga skilda sakuppgifter, som är erforderliga för valbestyrens fullgörande. Eftersom mantalsverket redan nu har åtskilliga delvis synnerligen betungande valtekniska uppgifter, antingen självständigt eller såsom biträde åt magistraten, skulle, enligt vad kommittén framhåller, den föreslagna anordningen följaktligen i betydande omfattning endast innebära en fortsättning av ett redan etablerat sakernas tillstånd.

Magistratens uppgift att fastställa valkretsindelning för kyrkofullmäktigeval föreslår kommittén överflyttad på överståthållarämbetet, som därigenom skulle få att besluta i samtliga valkrets- och valdistriktsindelningsfrågor i samband med allmänna val. Ämbetet skulle få samma befattning med valfrågor som länsstyrelserna, vilka besluta i samtliga indelningsfrågor rörande landsbygden och städer under landsrätt. Föreskriften att magistraten skall uppgöra förslag till valkretsindelning för stadsfullmäktigeval anser kommittén kunna utgå. Magistratens uppgifter i övrigt synes kommittén utan olägenhet kunna överflyttas på valnämnden, som komme att genom mantalsverket ha tillgång till de befolkningssiffror, som utgör det väsentliga materialet för indelningen. Stadsfullmäktiges befattning med valkrets- och valdistriktsindelningsfrågor skulle bli oförändrad.

Eftersom röstlängden i Stockholm upprättas genom mantalsverkets försorg har det synts kommittén lämpligt, att valnämnden (mantalsverket) får svara för att föreskrivna underrättelser till icke röstberättigade utsändas. Skyldigheten att granska inkomna anmärkningar mot röstlängden och meddela beslut över dessa anmärkningar, borde överflyttas från ma-

gistraten till valnämnden. Kommittén har erinrat om att på landet och i städer under landsrätt granskningen åvilar valnämnden.

Utsändandet till de röstberättigade av s. k. r ö s t k o r t bör enligt kommittén lämpligen utföras av den myndighet som svarar för den egentliga valförrättningen, d. v. s. valnämnden, eftersom röstkortet måste utfärdas med hjälp av röstlängden och endast en kort tid står till buds för arbetet. Av samma skäl anses jämväl ansvaret för utfärdande av r ö s t l ä n g d s u t d r a g böra åvila valnämnden.

I fråga om r ö s t s a m m a n r ä k n i n g e n föreslår kommittén, att överståthållarämbetet jämväl verkställer sammanräkning av rösterna vid kommunala val. Kommittén erinrar om att sammanräkning vid val av kommunalfullmäktige och municipalfullmäktige samt av kyrkofullmäktige för församling, bestående av enbart landsbygd eller av landsbygd och stad, verkställas av länsstyrelsen.

Under framhållande av att stadsfullmäktig- och kyrkofullmäktigval skola äga rum under år 1954 föreslår kommittén att omorganisationen genomföres från och med den 1 januari 1954.

Kommittén har vid sin promemoria fogat förslag till de ändringar som av reformen föranledes i lagen om val till riksdagen, kommunala vallagen, lagen om kommunalstyrelse i Stockholm och lagen om församlingsstyrelse i Stockholm.

Yttranden över rådhusrättskommitténs förslag.

Under den kommunala remissbehandlingen av rådhusrättskommitténs förslag har yttrande över detta avgivits av vederbörande kommunala myndigheter ävensom av Stockholms magistrat.

Kanslichefen hos direktionen för uppborðsväsendet har i tjänsteutlåtande anfört följande.

Skälen för att avlyfta valbestyren från magistraten äro påtagliga och tungt vägande. Argumenten för att så sker i Stockholm utan avvaktan på en allmän lösning av detta problem i samtliga magistratsstäder synas också bärkraftiga. Visserligen medför ett separat beslut för Stockholms vidkommande, att den här införda ordningen måste betecknas som ett provisorium, som senare måste omprövas, men olägenheterna härav kunna icke gärna vara särskilt framträdande.

Till skillnad från rådhusrättskommittén har kanslichefen dock funnit starka praktiska skäl tala för att direktionen för Stockholms stads uppborðsväsende också fungerar som valnämnd och att icke ett särskilt organ inrättas härför.

Mantalsdirektören har i sitt tjänsteutlåtande framhållit att mantalsverket redan nu är i flera hänseenden engagerat i valbestyren och att av den anledningen verket, under en valnämnd, syntes vara det kommunala organ, som närmast borde övertaga de uppgifter i valbestyren, som icke föreslagits skola överföras till överståthållarämbetet.

Direktionen för uppborrdsväsendet har för egen del åberopat det av direktionens kanslichef i ärendet avgivna tjänsteutlåtandet. Direktionen tillstyrker sålunda förslaget, men anser, att det administrativt sett skulle vara mest ändamålsenligt, att direktionen för uppborrdsväsendet fungerade såsom valnämnd. Skulle det emellertid anses ofrånkomligt att en särskild valnämnd inrättas, skulle detta självfallet icke innebära några oöverstigligen administrativa svårigheter. Direktionen förutsatte, att det i så fall bleve möjligt att tillse, att direktionen representerades i valnämnden.

Stockholms magistrat har — med erinran om sin i skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 maj 1948 gjorda hemställan om befrielse från skyldigheten att taga befattning med allmänna val — förklarat sig icke ha någon invändning mot de författningsändringar, vari promemorian utmynnar.

Kanslichefen hos rätts- och polisdirektionen har som sin mening framhållit, att förslaget innebure en ur praktiska och ekonomiska synpunkter lämplig lösning, som kunde väntas möjliggöra en snabb och ändamålsenlig handläggning av valbestyren. Då anordningen också skulle skapa förutsättningar för att i högre grad disponera rådhusrättens juristpersonal för de dömande uppgifterna, har kanslichefen i alla delar tillstyrkt det framlagda förslaget. *Rätts- och polisdirektionen* har likaledes tillstyrkt förslaget och därvid anfört följande.

Enligt direktionens mening tala vissa praktiska skäl för att nuvarande uppborrdsdirektionen därvid fungerar som valnämnd, varvid en särskild valnämnd icke skulle behöva inrättas. Detta skulle emellertid förutsätta, att det för Stockholms vidkommande tillskapades en organisation, som skulle skilja sig från vad som förekommer för landet i övrigt och som även skulle avvika från vad kommunallagstiftningskommittén förordat i sitt år 1952 avgivna förslag till kommunallag — — — Då det är angeläget, att magistraten snarast möjligt befrias från valbestyren och att den nya ordningen kan tillämpas vid 1954 års val, vill direktionen icke framställa något yrkande om att uppborrdsdirektionen skulle bli valnämnd utan hemställer om godkännande av det föreliggande förslaget.

Kammarkontoret har i princip tillstyrkt förslaget men framhållit, att praktiska skäl talade för att uppborrdsdirektionen finge bli valnämnd. *Drättselnämnden* har åberopat kammarkontorets tjänsteutlåtande samt understrukt vad direktionen för uppborrdsväsendet yttrat.

Stadsjuristen har icke haft annan erinran mot förslaget än att lagen om ändring av riksdagsvallagen borde förses med en övergångsbestämmelse, som möjliggör, att såväl ordförande jämte suppleant som ledamöter jämte suppleanter första gången kunna utses i december månad 1953. Härom har stadsjuristen anfört i huvudsak följande.

I den föreslagna lagen om ändring av lagen om val till riksdagen (§ 90 a) föreskrives, att valnämndens ledamöter jämte suppleanter skola väljas av stadsfullmäktige å tid, då val till befattningar inom staden eljest anställas, d. v. s. å sammanträdet i december månad (se LK Sthm 17 § 2 st.). Om lagen träder i kraft den 1 januari 1954, skola de sålunda utses å december-sammanträdet 1954. För att valbestyren skola kunna ombesörjas av valnämnden under år 1954 torde det emellertid vara nödvändigt att för första

fyraårsperioden överståthållarämbetet förordnar ordförande i valnämnden och suppleant för honom före den 1 januari 1954 och att ledamöter och suppleanter i valnämnden första gången utses av stadsfullmäktige vid sammanträdet i december månad 1953.

Föredragande borgarrådet har anfört bl. a. följande.

Samtliga hörda remissinstanser ha i princip anslutit sig till kommitténs förslag, och jag finner även för egen del, att den nu framkomna lösningen synes ändamålsenlig. Därigenom skulle även en önskvärd lättnad åstadkommas för själva domstolsarbetet. Jag förordar sålunda bifall till förslaget.

Under remissbehandlingen ha vissa invändningar anförts mot förslaget om inrättandet av en särskild valnämnd; i stället borde övervägas att lägga dessa göromål på direktionen för uppborðsväsendet. Starka skäl synas mig tala för en sådan lösning. Det skulle emellertid förutsätta, att det för Stockholms vidkommande måste tillskapas en organisation, som skiljer sig från landet i övrigt, och att man erhåller en för Stockholm gällande särlagstiftning. Jag har under hand inhämtat, att utsikterna att få till stånd en sådan lagstiftning äro små och att det i vart fall skulle medföra betydande tidsutdräkt. Då det är angeläget, att magistraten så snart som möjligt befrias från valbestyren och att den nya ordningen kan tillämpas redan vid 1954 års val, har jag ansett mig böra avstå från att framföra ett särskilt yrkande om att uppborðsdirektionen skulle bli valnämnd utan ansluter mig till rådhusrättskommitténs förslag. I den särskilda valnämnden bör direktionen för uppborðsväsendet självfallet bli representerad.

Borgarrådsberedningen har anslutit sig till föredragande borgarrådets ståndpunkt och *stadskollegiet* har biträtt denna uppfattning.

Såsom inledningsvis nämnts beslöt *Stockholms stadsfullmäktige* den 16 mars 1953 på förslag av stadskollegiet att i princip godkänna rådhusrättskommitténs förslag samt att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att härför erforderliga författningsändringar måtte genomföras.

Med överlämnande av stadsfullmäktiges skrivelse har *överståthållarämbetet* anfört följande.

Överståthållarämbetet är för sin del av den uppfattningen att, med hänsyn till den särställning Stockholms magistrat redan intager, något principiellt hinder icke bör föreligga att för Stockholms del oberoende av förhållandena i övriga magistratsstäder vidtaga de jämkningar i magistratens nuvarande uppgifter, som kunna finnas ändamålsenliga. Det av stadsfullmäktige nu framlagda förslaget beträffande handhavandet av valbestyren inom Stockholm synes innebära betydande fördelar ur olika synpunkter, och överståthållarämbetet vill därför icke motsätta sig att förslaget genomföres, trots att detta skulle innebära en icke obetydlig ökning i ämbetets arbetsbelastning genom att röstsammanräkningsförrättningarna vid stadsfullmäktige- och kyrkofullmäktigeval skulle verkställas av ämbetet.

Ur principiell synpunkt torde icke finnas något att erinra mot att denna arbetsuppgift överflyttas på överståthållarämbetet. Det må i detta sammanhang framhållas, att ämbetet även efter den senaste omorganisationen i betydande utsträckning fullgör arbetsuppgifter, som i andra magistratsstäder ankomma på magistraten. Så är exempelvis fallet med överexekutorsgöromålen. De skäl, som åberopats för att även nu ifrågavarande magistratsuppgift skall övertagas av ämbetet, synas övertygande, och de betänkligheter, som från ämbetets sida framställts mot förslaget, såvitt detta berör ämbetet,

hava endast gällt svårigheterna att med nuvarande personaltillgång bemästra den nytillkomna arbetsuppgiften. Även om ämbetet icke torde komma att för sammanräkningarna anlita juristpersonal i samma utsträckning som magistraten, torde man få räkna med att minst två av ämbetets mera erfarna jurister under en tid av två månader komma att tagas i anspråk för sådana arbetsuppgifter, som sammanhånga med dessa förrättningar. En tillfällig förstärkning för att tillgodose behovet av arbetskraft för det löpande arbetet under den tid förrättningarna pågå läser därför vara ofrånkomlig. Å andra sidan har man inom kommunalförvaltningen förklarat sig beredd att medverka till att kvalificerad personal ställes till ämbetets förfogande för biträde vid förrättningarna samt även ställt i utsikt att så skulle ske, då det gäller sammanräkningsförrättning vid val till riksdagens andra kammare.

Departementschefen.

Den föreliggande frågan huruvida Stockholms magistrat bör befrias från bestyren med allmänna val gäller ett organisatoriskt problem som omedelbart berör endast Stockholms stad. Spörsmålet har emellertid, såsom också framhållits i ärendet, en allännare bakgrund.

Sedan gammalt åvilas magistraterna åtskilliga administrativa uppgifter av såväl statlig som kommunal natur. Efter hand har utvecklingen, vilken dock ej varit alldeles enhetlig, medfört att magistraternas kommunala uppgifter minskat och blivit av huvudsakligen formell art. På föredragning av chefen för inrikesdepartementet har denna dag beslutats proposition till riksdagen med förslag till ny kommunallag, gemensam för stad och land. Detta förslag innebär bl. a. en slutlig avveckling av magistraternas kommunala uppgifter.

Så småningom har den åsikten alltmera stadgat sig att också magistraternas statligt administrativa uppgifter borde avvecklas. Därigenom skulle öppnas möjlighet att avskaffa själva magistratsorganisationen. Det skäl som i första hand anförts för en sådan reform är att det ur rättsskipningens synpunkt måste vara till fördel att upplösa den sammankoppling av förvaltning och rättsskipning som råder genom att ett och samma organ är dels såsom magistrat administrativt organ, dels som rådhusrätt domstol. Genom avskaffandet av magistratsorganisationen skulle också en annan trängande reform underlättas, nämligen rådhusrätternas förstatligande. Samtliga nu berörda frågor — avvecklingen av magistraternas statliga uppgifter, avskaffandet av magistratsorganisationen och rådhusrätternas förstatligande — torde kunna komma under utredning inom en mycket nära framtid.

Magistraternas uppgifter enligt vallagarna intar i viss mån en mellanställning mellan deras kommunala och deras statligt administrativa uppgifter. Som framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen förbereder och leder magistrat såväl de kommunala valen som valen till riksdagens andra kammare; dessutom verkställer magistraten röstsammanräkningen vid kommunala val, medan sammanräkningen vid andrakammarval ankommer på länsstyrelsen.

Kommunallagskommittén har i sitt nyssnämnda betänkande uttalat att om magistratens befattning med egentliga kommunala uppgifter skall upphöra,

det synes önskvärt att också frågan om en överflyttning av magistratens befattning med valen upptages till prövning. Enligt kommitténs uppfattning bör i magistratsstäderna, såsom redan nu är fallet i landsrättsstäderna, valbestyren övertagas av valnämnder och i samband därmed för hela riket i huvudsak enhetliga bestämmelser om valförrättningsorgan antagas. Något förslag härom har kommittén emellertid ej framlagt, enär kommitténs uppdrag ej omfattat dessa frågor.

När spörsmålet om en allmän reform beträffande magistraternas befattning med de allmänna valen på detta sätt aktualiserats, kan det tydligen ifrågasättas, om man bör till särskild behandling upptaga samma spörsmål beträffande Stockholm. Stadens myndigheter och överståthållarämbetet har emellertid ansett att förhållandena för Stockholms vidkommande är så särpräglade, att det är väl motiverat att förfara på detta sätt. Jag vill ansluta mig till denna åsikt. Till stöd härför vill jag särskilt anföra — förutom valarbetets särskilt stora omfattning i Stockholm — att Stockholms magistrat redan nu intar en särställning i det att åtskilliga uppgifter, som i andra magistratsstäder åvilar magistraten, i Stockholm lagts på annan myndighet. Även om de förut antydda utredningarna igångsättes inom kort, måste det dock tydligen dröja tämligen lång tid innan en allmän reform beträffande magistraternas valbestyr kan genomföras, särskilt om reformen såsom förut antytts sammankopplas med andra vittutseende frågor.

Det återstår därefter att taga ståndpunkt till frågan huruvida den av staden för dess del beslutade lösningen kan godtagas. Denna innebär i sina huvuddrag att magistratens bestyr med valen överflyttas på en valnämnd, dock att uppgiften att verkställa röstsammanräkning vid kommunala val lägges på överståthållarämbetet. Denna lösning överensstämmer i huvudsak med den som kommunallagskommittén skisserat för en allmän reform. På nuvarande stadium är det givetvis omöjligt att med någon grad av bestämdhet uttala sig om hur den slutliga lösningen blir vid en sådan reform, men mycket talar för att den kommer att ansluta sig till de av kommunallagskommittén uppdragna riktlinjerna. Ur denna synpunkt finner jag således ingen anledning att motsätta mig det för Stockholms vidkommande framlagda förslaget. Jag är emellertid angelägen om att betona att denna lösning endast kan betraktas som ett provisorium utan bindande verkan för en slutlig, allmän reform.

I fråga om detaljerna i förslaget, i den mån dessa är av den beskaffenhet att ståndpunkt därtill behöver tagas i förevarande sammanhang, har jag ej funnit anledning till erinran. Eftersom den nya ordningen torde böra tillämpas från och med 1954 års kommunalval, bör de erforderliga lagändringarna träda i kraft från och med ingången av nämnda år med, i fråga om ändringen i lagen om val till riksdagen, en särskild övergångsbestämmelse av det innehåll som föreslagits av stadsjuristen i Stockholm och jämväl godkänts av stadsfullmäktige.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats bifogade förslag till

- 1) lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen;
- 2) lag om ändrad lydelse av 63 § kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253);
- 3) lag angående ändrad lydelse av 13 § tredje stycket och 14 § lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm; samt
- 4) lag angående ändrad lydelse av 5, 10 och 11 §§ lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm.

Föredraganden hemställer att lagförslagen måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställer förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Fischier.